

NOREK (25) *sb m*

norek (14), **nurek** (11); norek *Murm, Mymer*¹, *BartBydg, BielKron* (2), *BudBib, CzechRozm, ActReg, Calep* (3); nurek *RejWiz* (2), *RejZwierz, WujNT*; norek : nurek *Mącz* (2:2), *KlonFlis* (1:5).

o pochylone, e jasne.

sg *N* nórek (10). ◇ *G* nóрка (1). ◇ *I* nórki(e)m (11). ◇ *pl N* nórkowie (2). ◇ [*G* nurków.] ◇ *I* nórkami (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Człowiek, który pływa pod wodą, nurkuje; *urinator Calep, Cn; cybister Calep* (13) : Urinatores, qui in aquam merguntur et sub ea natant. – Norkowie. *Calep* 1142b, 282a; *Vrinari* nurzać się *Vrinator* nurek. *KlonFlis* H4 *marg*; [Urinator Der unterm Waffer geht Norek/ co pod wodą chodzi *ArtNom* M5v].

a. W funkcji przysłówka: »norkiem« = zanurzając się w wodzie, nurkując (10) : *BielKron* 444; *Cyránek/ łyfek/ niezliczona tłūzcza/ Co raz się nurkiem po płóćcę pułzcza. KlonFlis* B4v.

Zwroty: »nurkiem chodzić« = *nurkować* (2): *Alic* on nurkiem chodzi/ á iáko *Bobr* płynie *RejWiz* 42, 136.

»norkiem (w)pływać« = *urinare Mącz, Cn; innare, inurinare Mącz* (4): *Urino* Norkiem pływam/ *kriyę* się pod wodę. *Mącz* 508d, 248c, 508d [2 r.]; [*Volck* 409].

Przen: Skrycie (2) :

W przeciwstawieniu: »clare (lat.) ... nurkiem« (1): *wszakęm* się *wm* deklarował *nieraz* około *kozdey* *zInstructy* *moich* *łatwie* *pobawyc*, *zec* *clare* *idę* *anigdy* *nurkiem* *ActReg* 167.

Zwrot: »nurkiem chodzić« (1): *Wierz* mi *iz* *tá* *łkowerá/* *choć* *ták* *nurkiem* *chodzi/* *Vzrzyłz* *y* *on* *też* *łwego/* *poćichu* *vgodzi. RejZwierz* 131v.

2. Nazwa nadawana przez katolików zwolennikom odłamu reformacji powstałego w XVI w. w Szwajcarii, Niemczech i Holandii udzielających chrztu dopiero dorosłym przez zanurzanie i stojących w opozycji zarówno do kościoła katolickiego jak i do zinstytucjonalizowanych form reformacji luterskiej i kalwińskiej; *anabaptista Cn s.v. nowokrzczeniec* (2) : *CzechRozm* 266v; *czemuż* *y* *łami* *Nurkowie* *onych* *łłow/ Nifi baptizentur,* *nie* *przełóżyli/ Ielliby* *się* *nie* *nurzáli; ále* *Ielliby* *się* *nie* *vmyli? WujNT* 11; [*y* *nurkowie* *ći/ którzy* *się* *w* *Polłfcze* *u* *nas* *nurzáiá/* *plemię* *łá* *Magowé/* *y* *uczniów* *iego/* *y* *przeto* *Bołtwo* *Páná* *Chrıstufowe* *bluźniá. BiałPos* 3. (*Linde*)].

[Szereg: »nowokrzczeńcy albo nurkowie«: *Ale* *się* *teraz* *śiła* *námnożyło* *Kościołów/* *á* *káždy* *łye* *zowie* *Chrześcijánłkim:* *ieft* *kościół* *Luterów/* *kościół* *Kalwinów/* *kościół* *Zwinglianów/* *Kościół* *Nowokrzczeńców* *łprofnych/* *álbo* *nurków* *BiałPos* 182 (*Linde*).]

3. zool. Prawdopodobnie *Podiceps cristatus* *Latr. (Rost); perkoz, nurek, ptak wodny z rodziny perkozów (Podicipedidae), żywiący się rybami i bezkręgowcami wodnymi; mergus Murm, Mymer*¹, *BartBydg, Calep, Cn; mergulus Vulg, PolAnt, Cn* (10) : *Mergus, eyn* *deucher* *Norek. Murm* 87; *Mymer*¹ 25; *Mergus, mergulus avis aquatica, ab assiduitate mergendi, norek BartBydg* 89b; *BielKron* 36v; *nie* *będziecie* *ich* *ieść* *iáko* *brzydkośći* *iákiey; Orłá/ Iáłtrząbá/ [...]* *Sokołá (marg)* *Wedle* *innjch* *puhac* (–) *czáple (marg)* *Albo* *norká* (–) [*mergulus*] *y* *łowy. BudBib* *Lev* 11/17; *Mergus – Norek* *Avis* *ita dicta quod si in aquam captans cibum assidue immergat. Calep* 655b; *KlonFlis* E2; [*Te* *łá* *których*

z ptaftwá ieść nie maćie/ y łtrzędz łie ich maćie [...] puhaćá/ y nórka/ y Ibę [*bubonem et mergulum et ibin*] *WujBib Lev 11/17*].

Antropomorfizacja (3): Nie bądź iáko trzy towarzysze oni Co hándlowáli z łobą w iedney toni: Nietoperz/ Nurek/ z nimi kupiec nowy Kierz ieżynowy. *KlonFlis Ev, Ev, E2*.

Synonimy: **1.a.** »chyłem«, *chyłkiem, kryjomie, potajemnie, skrycie, tajemnie, »ukradkiem«*; **2.** *anabaptysta, nowokrzczeniec, ponurznik*.

Cf **NOR, NOROWNIK**

AKtt